

W A L W E

ILMUB KAKS KORD KUUS
Toimetus ja talitus: Uus tän. 14, Tallinnas

Nr. 25

Reedel, 23. juunil 1922

2. aastakäik

Sisu: Rohkem tähelepanu sõjawäe kultuurilisele arendusele. — Maareformi teostamisest. — Awaliku ja eraõiguse võimkonna piiramine kohtus. — Kuidas meil korterikriisi lahendatakse. — Looduse ja kunsti kaitseks. — Kes meie wabariigi wärawaid kaitsewad? — Politsei peawalitsuse ülemale heaksarvamiseks. — Sissisõda „Walwe“ vastu. — Küsimus haridusministeeriumile. — Tallinna linnawalitsusest. — Tallinna „ilu“. — Wäike jant wabariigi lipu asjus. — Kuidas kindral Tõnisson Wabaduse Riste jagas. — Wabariigi lennuwäe ohwitseride hilisematest wägitoodes. — Veel Narwa karantiinist. — Kroonika. — Kirjad toimetusele.

ROHKEM TÄHEL PANU SÕJAWÄE KULTUURILISELE ARENDUSELE.

Lühikese aja jooksul on suudetud meie sõjawäe puhtsõjalistes oskustes rahuloldawasse seisukorda wiia. Järjekindlad õppused on eestlasele omase rutulise arusaamise ja wastuwõtlikuse wõime toetusel, programmi nõuetawuse piires, — soowitawaid, isegi ülihäid tagajärgi annud.

Kuid kõige selle kõrwal on paljudi teostatamata, mida tahaks loota tulewate päewade paratamata ja möödapeasemata ülesandele.

Eriti tähelepanekuta on kogu meie sõjawäe formeerimistöe kestwul sõdurite waimline seisukord ja selle arendamine. Arusaadawana oli küll algul sõjaoludest tingitud sellekohane algatuswõime puudumine, oli ju kogu tähelepanek pöördud üldisele werisele heitlusele.

Kuid nüüd, kus kogu elu uutele radadele ja rahulikumale teele on pöördunud, ei tohiks walitseda sarnases küsimuses endine ükskõiksus ja saamatus.

Iga üksiku indiwiduumi, sarnasena ka kogu rahwa jõud, oleneb waimlisest ja hariduslisest wõrrast, mida suurem ja sügawam wiimane, seda wõimsam terve rahwa eneseawaldus.

Puhtfüüsiline ja tehniline jõud, ilma wastawa intelligentsuseta ei suuda ialgi wõistelda nüüdispäewase heitluisis, sügawas hingelises enesetundes arenenud wastasega, kelle kasutada samawõrdsed, ehk isegi palju vähemad tehnilised wõimed.

Teame, mis tähendas meie wabadussõjas sõdurite waimline ühteliitumne ja haridusline eneseteadwus.

Seekord oli wastane nõrgem, — tulewi-

kus wõib ta tugewneda, siis peame ka meie samawõrdselt edasi minema.

Sakslaste tehniline tugewus ilmasõjas, kus wastased peaaegu samaste aineliste saawutustega, oleks olnud null ilma rahvuslise intelligentsuse ja hariduse kõrgema tasapinnata, — ainult selle abil suutsid nad suuremale ülekaalule wõrdlemisi kaua wastupanna. Sõjawäest jooksis läbi raudselt ühendawa ketina ühiskultuuri tugewus.

See olgu ainult puhtsõjalisest seisukohast, mida mitmedki wihkamiseni eitawad.

Tähtsam on kogu küsimus üldkultuurilisest eduwajaduse waatest väljammines. Teame, mis tähendab kaotada elus paar aastat, mil puuduwad wõimalused edasipüüdmiseks energilisemalgi, kuna ennomatud teadmised ja wõimised unustusse ähwardawad ära kaduda.

Meie kogujõud on selleks liig wäike, et tohiksime tunnistada ainustki seisakut, veel vähem tuntawat tagasiminekut.

Reaktsioon, mis kogu üleilmse häwitusaja kestwul paratamata tuli; nõuab nüüdisaegseilt erakordset energiat ja üliselget teadwust kogu elu juhtimises.

Hullus oleks kinnisilmil ükskõikne olla kogu rahwa tähtsamate nõuete suhtes.

Peame kahtlemata tunnistama, et meil wäga tähtis on nendegi tegewus- ja arenemisküsimus, keda praegune kord paratamata pannud isamaa kaitsmisülesandel kasarmu wõõraste seinte wahele, kus arenemustingimused ja wõimalused arusaadawana otsekoheste ülesannete pärast sootu kitsama-piirilisemad on kui kusagil mujal.

Teame, et praegustes oludes waimline õhkkond kasarmutes kaugeltki ei wasta nõuetele sõja tagajärgedel: waimlise ja kõlblise langewuse, üldise huwiwaesuse ja

pahede külluse poolehoid on märgata kogu seltskonnas, eriti on see endale aga kasarmutesse tee leidnud.

On ainult üksikud, keda näed ajalehti ja raamatuid lugemas, õppimas, ehk teisi kultuuri awaldusi jälgimas, kelle tähepanek oleks pöördud kultuuri ja hariduskäigu küsimusile.

Ja needki üksikud, keda näed huwiwaeste lärmitsejate ja rumalustega aegamöödasaatwate hulgas, ähwardawad üldkogust kaasa tõmmatuna enda endisest haridusest ja huwidest ennem kaotada kui midagi juuresaada. Raske on sealt omada, kus ükski sinu huwile kaasa ei tunne ega midagi wäärtuslikku anda ei suuda.

Pealegi on wana tõde, et igaüks meist halbadele mõjudele kergem allub kui häadele.

Seltskond, milles sa wiibid, loob sind warem ehk hiljem enese näo järel.

Pealegi ei tohi unustada, et mõjud ja omadused, mis saadakse teenistusekestwusest, sealt lahkudes ka koduküladesse kaasa saawad wiidud, mõjudega ühes ka muud sõjawäest omandatud pärandused, mille hulgas peale muu mitmesugused haigused küllalt kardetawaina kogu rahwale, — kaasa tuuakse.

Tahaksime seda küll teisiti näha: Waimliselt edunenuna, — mehiste ja tublidena, — kogu rahwa paremate poegadena — peaksid sõdurid teenistuse lõpul tagasi tulema. Eesti arenemiskäigule oleks see suur saawutus.

Ei ole asjata, ega ainult üksikuile tähtis, asetada küsimust, mida teha nende hulkade arendamiseks, kelle haridus ja wõimed meie ialgi ükskõiksed ei tohi olla.

Teame, et waewalt kusagil (peale kooli) paremaid tingimusi hulkade kõlbliseks ja waimliseks arendamiseks wõiks olla, kui sõjawäes, kuhu koondatud üle terve riigi eluwõimsamad ja energilisemad noored mehed.

Ärgu wabandagu need, kelle korraldusse asi esimeses järjekorras kuuluks, end kõiksuguste olewate ja olemata wõimalustega. Küsimuse tähtsus ja wajadus peaks ainult igale edustajale ja ühiskonna liikmele selge olema.

Selleajani on meie sõjaministeerium kogu küsimuse kohta üleõla waadanud. Mitmedki edulised uuendused on tehtud, kuid kasarm ja sõdurite wabaajaline tegewus selle piirkonnas ei eraldu milleski Wene koitanud õhkkonnast.

Minewal aastal, kui asutati üle riigi „Sõdurite kodud“, loodeti ja kuulutati nende

awamisel palju kaaluwaid põhimõtteid, kuid nende teostamine on endiselt arhiiwidesse mattunud. Ometi oleks nende aktiivne elluwitmine määratu tähtis olnud kogu haridusküsimuse kõige külgsel edul.

Nüüd, kus üle aasta „Kodude“ tegewuse algusest mööda läinud, wõib isegi üksikuil sõrnul üleslugeda nende nimetamiswäärseid teeneid. Loengute korraldusega suudeti mitmel pool ainult algust teha. Peale iganädaliste tantsuõhtute korraldamise, mis olid juba algul labasemad ja kombulslagedamad, eemale hirmutades wiimaseidki intelligentsemaid sõdurisi, ei ole suudetud selleajani peaaegu midagi ära teha.

Ei saa süüdistada üksikuid ülemaid — on ju nemadki ainult käsualused juhtnõõride täitjad — tuleb ennem tähendada ministeeriumi hooletust ja ükskõiksust kogu küsimuse igakülgses ulatuses.

Nii ei tohiks see enam edasi kesta, — puudusi tuleb alguspäiwil alati, kuid ialgi ei tohita nende kõrwaldisis kitsid olla. Waimliste huwide tõstmise eest hoolitsemata on ka kehalise kaswatuse suhtes mõnigi küsimus kõrwale jäetud. Kuna meie naabririiikides igalpool sõjawäe spordiklubid on asutatud (Riias on neid isegi 5, Poolamaal peaaegu igas linnas), üksikutesse wäiksematesse wäeosadesse sportinstruktoreid ametisse seatud (muu seas pööras Poola sõjaministeerium isegi meie parema spordimehe Klumbergi poole ettepanekuga, Poola sõjawäe sportinstruktoreiks asuda, ülihaid tingimusi ja palka lubades), — puuduwad meil need kõik.

Meil Eestis on sport haruldase poolehoidu ja tunnustuse wõitnud, kuid sõjawäes, kus õieti sport esimeses reas peaks olema, ei ole aasta jooksul selle edustamisel kuigi palju tehtud. Spordiliit ei ole waewaks wõtnud isegi küsimust tekitada. See on ääretu passiivsus. Wõetagu teistest põhjamaa riikidest eeskujut. Siingi ei ole ainustki wabandawat põhjust. Juhatajaid leiduks küllalt. Sõjawäes on mitmedki paremad Eesti spordimehed, kes, ülemuse algatusel asja edustamise enese peale wõtaksid.

Juba lähemal päewil tuleks see teostada. Samuti tuleks „Sõdurite kodude“ juure alalised ehk ajutised lektorid otsida, kelle hooleks sõduritele wabal ajal loengute korraldamine.

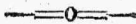
Kulusi see ei tekitaks, sest sõjawäes leidub seltskonnategelasi, eriti kooliõpetajaid mitmesugustelt üld- kui erialalt. Kui sõdurite kodudesse teenijaid kõiksugustele töödele määratakse, siis ei tohiks ka paari — kolme lektori kōmandeerimine raskusi sün-

nitada.

Teostamine oleks sõjawäes üldtähtsusline. — Juhitagu sõdurite olewad, kuid uinunud huwid wabal ajal haridustööle, enesetäiendusele, küll siis aegamisi häwinewad hulgalised wäärnähtused, kõweneb sõjawäe seegmine hingeline distsipliin ja ühtumine igakülgeis tegewusis.

Mitte enam endist ükskõiksust üldkõisumuste kohta.

A. A.

MAAREFORMI TEOSTAMISEST.

1920. a. kewadel jagati Järwamaal Esna wallas Kütti mõis ära, kus äremaa sõduritele määrati ja mõisa paremad kohad „ebasõduritele“ — nagu endise mõisawalitsejale ja Paide kriminaal politsei ülemale Raudsep'ale.

Wiimasele sai Järwa maakonna rahwawäe komisjoni poolt tunnistus wäljaantud, et tema sõdur olewat.

Kuid mul on kindlasti teada, et Raudsep kunagi sõjawäe teenistuses ei olnud ja ka sama rahwawäe komisjoni kirjades ei ole ta mobiliseeritud ei demobiliseeritud.

Sama Raudsep sai Riigi poolt 7 lehma ja 2—3 hobust, kuna sõdurid-inwaliidid maast ja loomadest sootu ilma jäid. Nii oli ka lugu wiljaseemnega, mida Raudsepale weel teisest mõisast juure anti, kuna sõdurid täitsa ilma jäid wõi wäga vähe said.

Millal tuleb sarnastele wäärnähtustele ükskord lõpp?

Inw.

* * *

Lääne maakonnawalitsus kodanikkude „teeneid“ hindamas.

Wormsi Suuremõisa (Magnushofi) mõisa pääle seadis Lääne maakonnawalitsus maasaamiseks kandidaadid üles. Kuid üllatawalt näeme maasaajate sõjawäelaste järjekorras ka wäejooksikuid ja isikuid, kellelel wabadussõjaga vähe ühist.

Nii loeme Lääne maakonnawalitsuse protokollist nr. 24, 7. apr. s. a.: „38) Wilibert, August Jaani p., kellel 3 poega on sõdurid olnud ja ise Wabadussõja ajal ja Saaremaa mässu puhul wabariigile iseäralikke teeneid on ilmutanud (maaref. teost. määr. § 78, p. 3).

39) Walden, Leo Kaarli p. Iseäraliste teenuste eest riigikorra alalhoidmises § 78 märk. 3 alla arwata.“

Meie teada on „teenuste eest“ (nagu need sõjawäelastel olla wõiwad) maasaamine ikka maareformi teostamise määruste § 77¹ ära näidatud, kuna § 78 märk. 3 lausub: kui mõnel maasoowijal on teatawa

koha saamiseks mõni iseäraline põhjus ehk eesõigus, mida siin ei ole ettenähtud (nagu mõisate poolt ärakaotatud talude tagasisaamise soow perekonnale), siis wõib wallanõukogu ka seesugusele isikule soowitud koha määrata ilma liisuta, igal üksikul juhtumisel seda põhjendades.

Protokollist ei ole näha, et mehed oleks „teenuste eest I, II. wõi III. liigi wabadusriistidega wõi sellekohase Wabariigi walitsuse otsusega warustatud, siis näib küll olema, et Lääne maakonnawalitsus on wõtnud omale õiguse, mis ainult Wabariigi walitsusele kuulub, — s. o. kodanikkude riigikasulikke teeneid hinnata.

Ottes järjekindel, tuleb oodata, et kõik wäljamaa kodanlised härrad, kes omandanud Eesti wabadusriisti „teenuste eest“ (kombel, nagu seda käsitab Poska omas „päewaraamatus“) meilt pea maad nõudma ilnuwad, sest ka hra Wilibert ei ole sõjawäelane. Kuna pojad sõdurid seda, s. o. maad, oleks wõinud ju omale nõuda.

Nii siis: warem nägime, et staabikangelasi kaudsel teel püütakse maaga warustada, nüüd aga loeme lugupidamist äratawas dokumendis, et Lääne maakonnawalitsuse ametlik otsus liinisõdurid, kes nüüd kohtuteel on sunnitud omale õigust otsima, kõrwale jätab ja staabikangelasi, kelleks ka Leo Waldeni arwama peab, sest wahwuse eest oleks temale ju maad maaref. teost. määr. § 77¹ järele antud, kätel kannab.

Niisugune isemoodi häbemata kombe, mitte üksi õigluse, waid ka õiguse nõuete jalge alla tallamine küll wist mitte ei lähe.

* *

Maareformi teostamine Wirumaal ja Mäetaguse wallanõukogu.

Wallanõukogud on alati ja igal pool (?) walla rahwa kasude kaitsjatena tegutsenud, iseäranis maareformi teostamise alal, kus mõisate planeerimise puhul walla nõukogud ikka seisukohale on asunud, et mõisad tulewad nüpea kui wõimalik wiimaseeni ära tükeldada; sellest siis ka tuleb, et käesolewal aastal pea kõik enam-wähem wähesese riiklise majapidamise tähtsusega suurmajapidamised tahetakse Põllutööministeeriumi poolt ära tükeldada ja tulewal aastal likwideerida.

Arusaadaw, et endised mõisaomanikud siin kõik rattad käima panewad, et mõisaid päästa, üks niisugustest päästmise katsetest tuli ilmsiks 20. mail s. a. Mäetaguse wallanõukogus Wirumaal.

Mäetaguse wallanõukogule oli Mäetaguse mõisawalitseja Rosenfeldt ettepaneku teinud, Mäetaguse mõisa südamest 40 tiinu

põllumaad ühes wastawa osa heina- ja karjamaaga, walitseja maja ja rehega mingisuguseks karjapidamise otstarbeks planeerimata jätta ja walla nõukogu otsustas 20. mail s. a. Mäetaguse mõisawalitseja Rosenfelti ettepanekut täita. Huwitaw on jälgida üldse Mäetaguse wallanõukogu otsuseid, mis mõnikord halenajakusteni ulatavad. Kui näituseks minewal aastal Mäetaguse karjamõisast ühele kandikoha pidajale juurelõige tehti ja planeerimise peakomisjoni poolt ära kinnitati, otsustas Mäetaguse walla nõukogu juurelõiget kandikoha pidajale mitte anda, waid juurelõiget, mis neli tiinu suur, ühte krunti planeerida; muidugi mõista ei leidnud Mäetaguse wallanõukogu waga soow täitmist. Nüüd on wallanõukogu uue ootamatusega maha saanud — endise okkupatsiooniaegse tegelasele Rosenfeldtile, kellel omal suur talukoht, lubades kolme normaaltalu suurust maad, enne weel kui mõisa tükeldamise kawa Põllutöoministeeriumi poolt teostamata. Wähe sellest, wallanõukogu otsustas Põllutöoministeeriumilt nõuda, et ka endine walitsejamaja ühes rehega saaks selle maaala sisse planeeritud. Küll waewalt wõib teist sarnast nõukogu otsust kogu Eestis leida.

Selle juures peab tähendama, et arukamad wallanõukogu liikmed mainitud otsuse wastu ägedalt protesteerisid, sest otsus tehti 11 häälega 7 wastuseismisel. Pärast nõukogu koosoleku lõppu käis Rosenfeldt „keksides“ wallanõukogu ees ja tähendas, et temal ainult waja olla teada saada, kes tema ettepaneku wastu hääletas.

Et wallanõukogus mitte kõik korras ei ole, seda tunnistab mõne wallanõukogu liikme ebakorrektnete teguwiiside ametikohuste täitmisel, missugune juhtumine wallanõukogu liikme esinemisel Kiikla mõisa kruntide wäljaandmisel asunikkudele awalikuks tuli, kus wallanõukogu liige Timusk nii purjus oli, et protokollile alla ei jaksanud kirjutada.

Loodame, et Mäetaguse wallanõukogu ikkagi oma ülesannetes teisele arusaamisele peaks jõudma, mõisate planeerimisel eestkätt sõdurite huwisid silmas pidades, mitte aga okkupatsiooniaegsete tegelaste omi.

E. Demobiliseeritud sõjawäelaste Liidu Mäetaguse osakonna juhatusel nimel:

E s i m e e s (allkiri).

Sekretääri eest (allkiri).

AWALIKU JA ERAÕIGUSE WÕIMKONNA PIIRITAMINE KOHTUS.

Maaseaduse teostamine on terve rea juriidilisi waidlusküsimusi ellu kutsunud, mille otsustamine seda raskem on, et loodud juriidilised wahekorrad täitsa uued ja niihästi meie kui ka teiste riikide kohtute praktikale wõõrad on. Waidluse all on isegi küsimus, kas üldse ja missugustele kohtutele tekkinud probleemide lahendamine allub. — Tsiwiilprotsessi § 1 põhjal allub tsiwiilkohtule ainult eraõigusline waidlus (spor o prawe grashdanskom); waidluse awalikõigusline iseloom nõuab aga administratiiv-korra järel talitamist, ja siin tekib meile kõige raskem ülesanne — awaliku ja eraõiguse wõimkonna piiritamine. Selle küsimusega tuleb tsiwiil- ning administratiivkohtul alalõpmata tegemist teha. Alalõpmata — sest ei teadusele ega praktikale ei ole seni korda läinud üldprintsipe ega reegleid leida, mille tarwitamine igal üksikul juhtumisel otsekohe selge oleks. Ühes ja samas asjas wõiwad era- ja awalikõigus niiwõrd seotud olla, et mõlema elemendi protsessuaalne lahutamine ainult relatiivse mõistuse järel wõimalik on, nimelt selle järel, missugusel elemendil igal üksikul juhtumisel ülekaal on.

Era- ja awalikõigusliste elementide koostuse wõimalust tõendawad meile näit. riiklikud liikumisasutused (raudteed), mille awalikõigusline tähtsus waidluse alla ei tule. Kuid ka siin on publikumiga sõlmitud õiguslistel toimingutel (praht) era-õigusline iseloom.

Riik wõib nüüd küll sel alal, kus sise-misi piire igakord täpsalt ei saa tõmmata, era-õiguslisi nõudeid formaalselt awalikõiguslisteks muuta. Näituseks wõib ette tuua Prantsusmaal awaliku walitsemise otstarbeks tehtud õiguslised toimingud, mis eriseaduste läbi awaliku õiguse lepinguteks on kuulutatud, nii et nendest tekkinud nõudeid seaduse põhjal ainult administratiivkohtu korras wõib awaldada.

Meie Maaseaduses puudub sarnane korraldus, — ettenähtud on ainult administratiiv-kord kaebtuste kohta inwentaari hindamise üle. Sellepärast tuleb Maaseaduse teostamise läbi tekkiwatel õiguslistel wahekorradel iga kord otsustada, kas nad awalikõiguslised ehk eraõiguslised on. Sellekohase seadusliku korralduse puudusel ei ole muidugi mitte wõimalik Maaseadusega üldse seotud õiguslisi wahekordi selle puht-wälise tunnismärgi põhjal awalikõiguslisteks tunnistada. Wõõrandatud maade rendileandmine on Maaseaduses ettenähtud

ja on siiski eraõiguline wahekord. Formaalset tunnismärgist — et on olemas „ülewõtmise akt“ — ei ole muidugi mitte küllalt selleks, et eraõiguse puudutamist awalikõigusliseks aktiks teha.

Nähtawasti ei ole toetamisest Maaseaduse peale küllalt selleks, et waidlus-küsimust kohtule alluwaks teha, waid nõudja poolt ettetoodud nõudmise alus (ükskõik, kas riik nõudjana wõi kostjana esineb) tuleb kindlaks teha ja selle järel otsustada, kas riik oma awalikkude õiguste piirides on talitanud.

Senat nimetab nõudmise aluseks olawat juriidilist wahekorda. Maaseaduse § 15 põhjal riigi ja asunikude wahel tekkiw wahekord on eraõiguline juriidiline wahekord. Awalikõiguline on sellewastu juriidiline wahekord riigi ja mõisaomaniku wahel, kelle maa ehk inwentaar seadusliselt wõõrandatakse, sest wõõrandamine kuulub awaliku õiguse piirkonda.

Kui aga waidluses tegemist on niisuguste isikute ehk objektidega, mis wõõrandamis-seaduses ei ole ette nähtud (näit. mööblid ehk riided), siis ei ole üldse mingit wõõrandamist olemas, sest juriidiliselt ei saa igasugust asjade ärawõtmist riigi poolt wõõrandamiseks nimetada, waid ainult niisugust wõõrandamist, mis wõõrandamis-seaduse põhjal (s. o. selle piirides) ette wõetakse. Alluwuse küsimuse otsustamiseks ei ole sellega küllalt ühe poole arwamisest (sest teine pool on muidugi wastupidisel arwamisel), ei ole küllalt fakti peale toetumisest, waid kohus peab selle fakti juriidilise iseloomu kindlaks tegema. Kui siis ette wõetud wõõrandamine pole seadusliselt õigustatud, ei wõi seda juriidiliselt wõõrandamiseks lugeda ja ei wõi seda Maaseadusega põhjendada, ega ei wõi niisugune wõõrandamine awalikõiguslist wahekorda luua.

Administratiiv-kohtukorra pidamise seadus ei näe ette kaebtuse wõimalust maa-reformi teostamisel tegewate komisjonide ja ametnikkude peale. Ülewõtmis-komisjonide, ringkonna-walitsejate, maakonna riigimaade ülemate j. t. peale wõiwad asunikud ja mõisaomanikud kaebtust anda ainult sellele asutusele, millele need alluwad, mitte aga administratiiv-kohtule.

Wäga paljude asjade jaoks on aga ainult üks ainus administratiiv-kohtu aste ette nähtud — Riigikohus. Niisugune seisukord ei ole sugugi soowitaw. Nimetatud ametiasutuste ning ametnikkude tegewus peaks, samuti nagu teiste riigi ametnikkude tegewus, administratiiv-kohtu kontrolli alla käima. Ei ole arusaadaw, miks politsei-ülema korralduste peale administratiiv-kohtu

tule kaebtust wõib anda, riigimaade ülema korralduste peale aga mitte. Tsiwiilkohtule ei oleks sellega enam tarwilik tehtud korralduste seaduslikkust kindlaks teha, ja sageli nii keerulise alluwusküsimuse otsustamiseks oleks administratiiv-kohtu esialgse otsuse läbi hea wäline tunnismärk leitud. Loodame, et see puudus meie seadusandluses wõimalikult pea kõrwaldatakse.

„Õigus“

—o—

KUIDAS MEIL KORTERIKRIISI LAHENDATAKSE.

Ei ole seltskond weel toibunud sellest wõõrastuse tundest, mis sünnitas meie riigivalitsuse hiljutine Akeli maja omandamine riigi kontrollite — mil puhul elanikkudele ettepani majast lahkuda. Nimetud majas olid ainult elukorterid.

Kuid ajakirjanduse, seltskonna ja isegi riigikogu protestid on nähtawasti jäänud seni „hüüdjaks hääleks kõrbes“, sest riigivalitsus waid laiendab oma tegewust korterikriisi... süwendamiseks Tallinnas, nii kui näitab järgmine lugu, kus juba terwelt kuus maja korraga tühjaks tahetakse teha ja elanikka tänawale tõsta kawatsetakse.

Nimelt omandas riik sügisel terve kwar-taali kolmekordseid weneaegseid maju linna südames, Pikka-, Pagari-, Laia- ja Olewiste tänawate wahel, kus elab umbes sada elanikku.

Alguses, kui need majad weel siseministri korralduses olid, teatas wiimane üürnikkude esitajale, et kõigile elanikkudele kawatsetakse riigi poolt üleshitada kerged wäikekorterlised majakesed, ning ühe osale wõimaldakse saada ruume, mis praegu nende ametiasutuste all, keda ostetud majadesse kawatsetakse üle wiia, nii et üürnikkudel tänawale tõstmist karta pole.

Hiljuti teatati aga kõigile üürnikkudele ootamata, et kohtuministeeriumi korraldusel kellele nüüd need majad alluwad, juba 25. mail üürnikud „kõige oma warandusega ja allüürnikkudega“ korterist lahkuma peawad. Mingit korterit seniste asemele, ei uute majade ega ka ülekolimate ametiasutuste endiste ruumide näol — ei olla wõimalik anda.

Kohkunud elanikud, kes peale mõne üksiku erandi, kõik täiesti waesed inimesed on ja ainult oma teenistuse palgast elawad, — otsustasid pöörata riigiwanema kaudu wabariigi walitsuse poole, sest kõige hoolsama otsimise peale waatamata — ei leidnud nad kusagilt korterit, mis wähem kui

100—200 tuhandelise wahetasuta saada wõiks, rääkimata „ajakohasest üürist“ (8—12.000 — kahetoalise korteri eest).

Sellepärast palusid riigimajade üürnikude esitajad riigiwanemat, et asi uuesti walitsuse koosolekul kaalumise alla wõetaks ning et üürnikkudele wõimaldataks kui mitte korterikriisi lahendamiseni, siis vähemast seni wanas korteris paigal olla, kuni uut leiab, ehk ehitada jõuab — tarwitades riigikogu poolt assigneeritud krediiti. Riigiwanem lubas omalt poolt toetada üürnikkude kogu ettewõtet ühismaja ehitamisel ja ka ajapikenduse küsimust walitsuse koosolekul üleswõtta. Üürnikkude esitajad hakkasid wiibimata samme astuma ühismaja ehitamiseks ühistegelisel alusel, pöörasid wastawate andmete saamiseks ehituse peawalitsusse, linnawalitsusse j. n. e.

Kui kõne all olewate riigimajade üürnikkude asi wabariigi walitsuses läbiwaatamisele jõudis, tehti walitsuse poolt otsus (mis märgitud üürnikkude palwele), et kohtuministerium seda palwet korralduste tegemisel arwesse wõtaks.

Milles seisis siis see „arwesse wõtmine“? — Selles, et kohtuminister omalt poolt resolutsiooni samale paberile pani, et majad tulewad wiibimata wabastada. Ja asi edenes jõudsasti: 25. maiks olid korterid üles öeldud, ning 1. juunil olid juba kaebtused walmis rahukohtusse sisseandmiseks kõigi elanikkude wäljatõstmiseks, kus juures ministeriumi wolinik lootust awaldas, et kohus ka „eeltäitmist“ wõimaldab (on ju pealekaebaja — kohtuministerium ise!), kuigi kahelda tuleb, et Eesti rahukohtunik oma ülemusele kohtu asjade ajamisel mingit eelõigustatud seisukohta wõimaldab.

Seega on loota, et juba juunikuu keskel nii Tallinn ise, kui ka päälinna tulnud wõõrad — peale kaubandus-tööstuse näituse — weel korterikriisi lahendamise näitust näha saawad, umbes saja rahuliku kodaniku kraami tänawale tõstmise näol.

Kuid kohtuministerium ei soowi seda näituse, eriosakonda Pikkal ja Laial tänawal demonstreerida: mõne päewa eest wilksatas ajalehtedest läbi lühike, kuid palju ütlew teade — olla linnawalitsuselt muretsetud eriplats (Peetri õomaja aed?) — wäljatõstetawate üürnikkude kraami paigutamiseks . . .

Seega on suwise näituse alla sattunud peale linnawärawa mäe — ka kohtuministeriumi poolt wäljatõstetawate kodanikkude „liikuwa waranduse“ osakond Peetri aias . . .

Üürnikkude ainus lootus on, et ministerium oma eeltõdega („eeltäitmise“ näol)

selle näituse osa korraldamises hiljaks jääks, ning wäljatõstmine sügise poole nihkuks, on ju sügisel weel põllumeeste seltsi näitus tulemas.

Oigu kuidas on, aga tänawale wõi Peetri aeda tõstmine näib olema kõigile paratamata. Küsimine on ainult selles, kas sünnib see eeltäitmise korras praeguse kaub.-tööstuse näituse ajal, ehk seaduslikes korras — kahe näituse wahel ajal. Ometi oleks aga see täiesti wõimata olnud üüriseaduse põhjal, kui maja oleks eraisiku päralt.

Õiglusetunne ütleb aga meile, et elades riigile alles mõne kuu eest ostetud majas, elanikud ei peaks sattuma vähem õigustatud seisukorda, kui seda on teised kodanikud, kes asuwad eraisikute majades, sest Eesti demokraatlise wabariigi kestwuse ajal oleme harjunud mõttega, et wabariigi walitsus mitte ainult ei hoolitse oma kodanikkude huwide eest teoreetiliselt, wäljatõttades wastawaid seadusi (näituseks — uus üüriseadus), waid ka tegelikus elus kui riigivalitsus ise, liikumata waranduse omandamise teel on sattunud oma kodanikkudega (kui majaperemees) — eraõiguslisse wahelkorda.

Et korterist wäljatõstmine kõne all olewa knue ja ka paljude teiste riigi majade elanikkudele, kellest suurem hulk on Tallinnaga seotud oma teenistuse ja tegewusega, tähendab ühtlasi ka täielikku teenistuse ja iga-suguse ülespidamise hallika lõppu, siis saab kohtuministri korralduse tõttu seekord umbes 100 Tallinna kodanikku wiltsusse tõugatud ainult selle läbi, et nende maja peremees on riigivalitsus ja ei mitte eraisik.

On siis tõesti selleks riigikogu kinnitanud wabariigi walitsusele ligi 100-miljonilist wäljaminekut majade ülesostmisel, et sama rahaga wõimaldada walitsusele sadandeid maksumaksjaid kodanikka peawärjuta jätta?

Riigimajade üürnikud.

* * *

LOODUSE JA KUNSTI KAITSEKS.

Wiimaste sõjaaastate jooksul on kodanikud oma lugupidamist ja austust looduse wastu suuresti kaotanud; päris wesi tuleb silma, kui juhtud waatama mõnda kohta, kus enne sõda loodus ja kunst inimestele rõõmu ja lõbustust pakkus, kuna nüüd aga nendes kohtades ära laastatud puud wastu aigutawad, nagu tahaksid nad pilgates meile ütelda: „Waadake, kuhu oleme meie jõudnud!“

Iseäralise laastamise osaliseks on saanud eestkätt muidugi need kohad, mis olid endiste mõisnikkude päralt, ja niisugusi kohti, mis äralaastatud, leidub kahjuks päris meie pealinna külje alt, nagu Kopli mets, kus enne sõda puud uhkelt kaswasid, kuna nüüd pea igal nooremal kaswul latw ära on lõigatud, kuna tiwi nukralt ja paluwalt möödaminejatele näkku waatab.

Ühe niisuguse laastamise osaliseks on wiimaste aastate jooksul saanud ja saab iga päew edasi Nõmme alewi külje all olev Gleen'i park oma kunstliste ehitustega.

Kes ei oleks kuulnud kodumaal kuulsaks saanud „Gleen'i kuradiit“, mida omal ajal Wene sõjawägi kui Saksa soost kunstniku tehtud kunsti sünnitust ära lõhkus; peale selle on seal weel loss, mis waatajale niisama kunstlise mulje järel jätab, nüüd aga kasutawad Nõmme majaomanikud seda lossi selleks, et sealt küljest aeg-ajalt seda wõtta, mis majade ehituste ja paranduste juures tarwis läheb. Nii on sealt wälja wiidud pott-ahjud ja kõik mis kõlbab, isegi naelad on seinte seest wälja kistud.

Gleenist mahajäänud kaswanud puudest kunstline toa mööbel on osalt ära wiidud, osalt ära lõhutud, — akna klaasid wiimastalt waadelda, — tekkib mulje, nagu ei seni puruks wisatud. Kui lossi põhjaliku asuks see loss mitte Nõmmel Mustamäe ääre all, waid kusagil Augustowos wõi Karpaatides. Nii on ta ära lõhutud. — Seda maja oleks wõinud elumajaks ehk mõneks muuks otstarbeks ära kasutada, — ka muuseumiks oleks see hoone kohane olnud, isegi wa' Harjuwärawa Peetrilegi oleks sinna tema armsa armualuse Gleen'i künka otsa kohta leitud — ja oleks wanakesega palju wiisakam ümberkäimine olnud, kui ta seal oleks olnud, kui et ta nüüd kusagil hoowis wankri peal kummuli maas lamab.

Nimetud maaala on Nõmme alewi walitsuse kasutada, ja Alewiwalitsus teeb Mustamäe alt hoolega hagu, ilma et selle peale vähematki rõhku paneks mida tehakse pargis noorte puudega.

Siin wõib silmata oksa-lõikajaid ja luuategijaid. Enne Nelipühi nägin isegi kui Tallinnast koolipoisid Gleen'i parki olid sõitnud kaskesid laastama, mida jaamas sõidu peale pandi ja Tallinna toodi. Kui julgesin tähendada, et kas teid koolis ka looduse wastu lugupidamist tundma õpetakse, siis sain niisuguseid sõnu wastu, mida sel ajal, kui mina koolis käisin, ei õpetatud.

Gleen'i ajal seisib pargi wärawas suwel üks waht, kes iga sissemineja käest wabatahtlist tasu sai. Kui alewiwalitsus selle pargi eest oleks tahtnud hoolt kanda, oleks

niisuguseid wanu mehi küll leida olnud, kes wabatahtlise maksu eest, mida kodanikud waatamise eest oleks annud, pargi korras oleks hoidnud.

Ja waatajaid oleks suwe ajal küllalt leidunud, — nüüd aga aigutawad pooleks lõigatud kased iga sammu peal wastu ja iga loodusearmastaja hing hoiab sealt eemale, et oma õrnemaid tundmusi looduse wastu mitte haawata.

Olgu meil mõisnikkude wastu nii suur wiha kui tahes, kuid siiski loodus ja kunst on ühed, mida iga kodanik on sunnitud austama, — pealegi asub see loodus ju Eesti pealinna külje all.

Wäga soowitaw oleks, et ka koolides meie noorsoo peale enam rõhku looduse armastuse peale pannakse.

Ka Nõmme alewiwalitsusele ei oleks üleliigne meeletuletada, et ta neidki riismeid peale selle Gleen'i kapi, mis juba alewiwalitsuse kojast on, püüaks peasta. Wõi ehk hoiab alewiwalitsus meelega oma majaperemeeste jaoks ehitusmaterjaali? Olin ise juhtumisi pealtnägijaks, kui alewiwalikogu liige Gleen'i lossis kiwa ahjuparandamiseks ja pargis puud aia iluks ülesse juuris ja oma aeda istutas. See on küll õige loogika, sest: „Gleen, kui sa minule maja andsid, siis paranda teda ja anna puud ka aia iluks aeda.“

Omal ajal oli Gleen'i pargis marmori tahwli peal kirjutud: „Noppi lilled, noppi muud, aga ära murra puud!“ Selles sõnas on ka meie noorsoo kohta palju õpetlikku, wahest ehk soowib meie haridusminister sellest sõnast tarwilikka järeldusi teha. Et meie oma põhjamaa suguwendadest „soomlastest“ mitte nii liig palju taha ei jääks.

H...g.

KES MEIE WABARIIGI WÄRAWAID KAITSEWAD?

Weel üks koht, kus äraiganud Wene seadused ja kord maksew on, on Aegna meekindlus. Komandandiks on seal keegi Wene maalt opteeritud kapten Pezold, kellel üidse kaunis tume minewik. Wene sõjawäes teenides on kapten Pezold Saksamaale sattunud, sealt Türgimaale, kus polkownikuna teeninud, kust ta Nõukogude Wenemaale läinud ja sealt Eestisse sattus. Eestis pääsis kapten P. kohe wastutusriikka koha peale, Aegnasaare komandandiks, mille endine komandant kohalt ära määrati.

Suure Türgiriigis polkownikuna aukraadi kandes, peab kapten P. ka meil ennast oma

kõrge seisuse kohaselt ülewal, kõigi alluwate peale walitseja kõrguselt waadates. Mõnestki asjast, mis kapten P. tsaari ajast pähe on kulunud, ei suuda tema mitte enam loobuda. Näit. ehk küll sõjawäe ülemjuhataja päewakäsuga Wene määrused distsiplinaar-karistuste kohta muudetud on, ei leia kapten P. seda aga tarwilikuks tunnistada, waid karistab ja sunnib ka alluwaid ohwitseera Wene määrustiku järel karistama, kus ometi suuremad wõimupiirid, kelledest mõned noored wäga lõbu tunnawad ja ka ohtrasti sarnast wõimu tarwitawad.

Talwe jooksul oli Aegnasaarel õpekomando alamohwitseride ja spetsialistide õpetamiseks. Õpekomandos olid ka Suuropi ja Naissaare meriwäelased. Et wiimased meie demokraatlise Wabariigi põhimõtete ja seadustega kokkukõlas kaswatud ja õpetud olid, pidid nad siin endi üllatuseks aga endist Wene distsipl. määrustikku õppima.

Merekindluste ülem, kellele see wäärnähtus küll teada peaks olema, ei ole aga selle kõrwaldamiseks ja muutmiseks samugi astunud, sellega samale waatepunktile asudes.

Sarnase ümberkäimise tagajärjel tuli Aegnasaare meeskonnas palju nurisemist ja isegi tõrkumisi ette ja maikuu algul s. a., mil Aegna komandandi poolt, enne oodatawat merekindluste ülema „inspektori“ järelwaatust, kaebtuste järelepärimine oli, ka suur hulk kaebtusi esile tuli. Merekindluste ülem seda kuuldes inspektori ülewaatust ei teinud ja jättis kaebtuste lahendamise kohapealseks.

Siis on weel Aegnasaarel huwitaw isik, keegi endine Wene kapten, eraisik Baumann — merekindluste praktiliste õppuste juhataja. See härra ei oska sõnakestki Eesti keelt ja ei soowi seda ka mitte õppida, ei näi wist tarwidust olewat; Eesti kodakondsusse ei näi temal ka mitte mõtet olema astuda. Et sel härral aga kindel jalgealune, näitab see, et mingisugused sõjamin. päewakäsud eraisikute ja wõõrariigi alamate koh-tade kõrwaldamise üle tema peale ei mõju.

Hra Baumanni tähtsus seisab selles, et tema suurtükiwäe arhiivist igasugu wanu raamatuid wäljaotsib ja ohwitseridele neid läbiõppida efekirjutab. Weel teab tema rääkida Wene kõige wanematest suurtükkide süsteemidest ja tarberiistadest ning laske-riistadest, mida ta kõige paremaiks ülistab. Mingisuguseid eriteadmisi kindluse suurtükiwäe alalt ja wiimasel ajal arenenud moodsamast lasketeadusest B-l mingit aimu ei ole, mispärast isikut, kellel Wabariigi püsiwuse sisse igasugune usk puudub ja kes temale

kaasa ei tunne, oleks mõtteta sarnasel kohal pidada.

Kui Põhja-lääne armee õhinaga Peterburi poole liikus, siis oli hra B. wäga wõidurikkas meeolus ja hoolega Wene lehis ilmuwaid teateid jälgis, kuna summadan rutuliseks ärareisimiseks ikka walmis oli. Et ikka targu kõige wastu walmis olla, wahetab B. oma raha ikka korralikult wäljamaa walutasse — sest mine tea seda Eesti raha! —

Waikides ei saa mööda minna kewadistest ohwitseride eksamitest, mis peeti Aegnasaarel. Eksam peeti igauhega üksikult n. n. kinniste uste taga. Et meie ohwitserid ikkagi Eesti sõjawäes teenimiseks endid edasi hariwad ja täiendawad ja mitte mõne muu wäe jaoks, siis tahtsid mõned (Naissaare) ohwitserid Eestikeeles wastata. Selle peale tähendas aga merekindluste ülem et wastata tuleb Wene keeles, sellepärast, et kaks eksaminaatori Eesti keelt ei oskawat. Ohwitseride seletuse peale, neil lubada Eesti keeles wastata, milleks nad endid ettevalmistanud ja Wene keeles wastama ei ole sunnitud, sundis merekindluste ülem neid Wene keeles wastama.

Selle lõpuks oli see, et nende ohwitseride teadmised, kes soowisid Eesti keeles wastata, alamalt said hinnatud.

—zi.

—oo—

POLITSEI PEAWALITSUSE ÜLEMALE HEAKSARWAMISEKS.

Tallinna piiripolitsei punktis teenib juba kauemat aega keegi herra Tent, kes sagedasti joobnud olekus mööda joogikohtasid wormi riides „luksust“ tegemas käib, sealjuures ennast nii ülewal peab, mis wormi kandjale sugugi kohane ei ole. Kuid imelik, et seda herrat ikka weel politsei teenistuses sallitakse, selle peale waatamata, et tema peale juba küllalt kaebtusi on olnud.

Ühe niisuguse skandaali pealtnägijaks, mida herra Tent toime pani, oli nende ridade kirjutaja.

Maikuu lõpul tuli hra Tent kaupmehe silda mööda jällegi wormi riides ja täiesti joobnud olekus, kusjuures igat wastutulewat naisterahwast kätega puudutas. Raudtee sillale jõudes tuli temale wastu keegi proua S., kes sama osaliseks sai. Tent hakkas tema käest isikutunnistust nõudma. Kui proua selle peale tähendada julges, et ta siit paar sammu eemal elab, hakkas Tent teda kõige tooremal kujul sadama politseisse wedama.

Niisugune teguviis kutsus wälja pealtnägi-
jate seast palju kibedat nurinat meie politsei
kohta.

Õnneks tehti kohale rutanud sadama-
politsei ametnikkude poolt selle skandaalile
lõpp, kes naisterahwa Tenti käest wabasta-
sid ja Tenti sadama politseisse wiisid.

Mina kui üks pealtwaatajatest, jäin selle
loo tagajärgi huwitusega ootama, sest nagu
kuulda, olla selle asja kohta wastaw proto-
koll kokku seatud.

Et tagajärgedest aga midagi kuulda ei
ole, olen sunnitud siin kohal wastawate woi-
mude tähelepanu juhtima ja awalikult küsi-
ma: kas on lira Tenti ametist wabastamiseks
ja wastutusele wõtmiseks midagi tehtud
wõi ei? Wõi mõtleb ehk mõni armas onu
seda asja ühe päewase karistusega distsipli-
naarkorras likwideerida?

Kui mõni eraisik niisuguse korrarikku-
mise korda oleks saatnud, oleks tema tingi-
mata kaunis täbarasse seisukorda sattunud,
— ametniku kohta on aga selles suhtes
maksmas weelgi suurem karistus.

Wäga soowitaw oleks, et niisugused
politsei mundri määrjad kiires korras tee-
nistusest wabastataks, sest leidub ju meil
Eestis küllalt mehi, kes seda ametit ausalt
pidada oskavad.

Nagu näha, on aga herra Tentil wasta-
wate kohtade peal kaunis head onud, kes
tema sagedaseid üleastumisi ikka andeks
annawad, mispärast ka Tenti skandaalidele
lõppu ei näe tulewat, enne kui jälle mõne
kõrgema wõimukandja ettekirjutus selle
asjale ühe ropsuga lõpu teeb.

Jään lootma wastawate wõimude poolt
wastawat korraldust.

Üks pealtnägi.

SISSISÖDA „WALWE“ WASTU.

Kuna meie rahwawägi oma werrega
Eesti iseseiswuse löi ja kõik isiklised huwid
unustati, tekkis ühtlasi ka teine liik inimesi,
kes ainult oma isiku maksmapanemisega
ametis olid. Tung üle öö rikkaks saada sai
otse haiglaseks nähtuseks. Mingisuguste
abinõude eest ei põrgatud tagasi. Kuri-
tarwitused said igapäewaseks nähtuseks
ja nende arw kaswas kohutawa kiirusega.
Riigiwõim oli wõimatu pahede vastu wõit-
lemiseks. Et awaliku arwamisega riigi
alusmüüride uuristamisele tõket teha ja
sündida wastawaid wõimuseid energilisema-
le wõitlusele pahedega, sai ellu kutsutud
ajakiri „Walwe“. See oli witsahoop eri-

laste pesasse. Ei mõeldudki wõetuid „po-
sitsioonisi“ nii kergesti käest libiseda lasta,
waid hakati teesid otsima „Walwe“ mõju
paraliseerimiseks. Mis sellel alal küll
kõik ära pole tehtud? Katsuti kõige pealt
õnne kohtu teel. (Mitmed kohtuasjad sei-
sawad toimetusel lähemal ajal ees). Siis
hakati pasundama „Walwe“ kahjutoowast
mõjust. Räägiti palju mingisugusest „lõh-
kumistööst“, musta pesu pesemisest, tarwi-
dusest wäljamaalaste ees omi sisemisi asju
warjata jne. Ajakirjandus jäi esialgu pas-
siwseks pealtwaatajaks. Kuid wiimasel
ajal on märgata, et wastasrind (kui sedasi
nimetada wõib) esialgsest kohmetusest
toibuma hakkab ja plaanikindlamalt watsu-
tõotamisele asub. Abinõuna wõetakse tar-
witusele ära iganenud abinõu laim ja wale.
Ajamärgiks tuleb lugeda, et mõned ajale-
hed heaks on arwanud meid kompromitee-
rida tahtwatele sõnumitele ruumi lubada.
Nii tõi hiljuti „Pwl.“ teate, nagu oleks Eesti
asunikku hulgast Wenese nõukogude agen-
tide poolt „Walwet“ laiali laotatud, mida
selleks otstarbeks mitu tuhat eksemplaari
olla ostetud. Kohe käega katsutaw wälja-
mõeldus. Kõige pealt oleks see tingimata
lehe wäljaandmise numbrite müügist selgu-
nud. Wõib aga kinnitada, et millalgi järsku-
tõusu lugejate juuretulekus olnud ei ole.
Ja teiseks peaks olema igale arusaadaw,
et propaganda abinõuna „Walwe“ wenelas-
tele mitte põrmugi wastuwõetaw leht ei ole,
kuna seal just ka nende adressil halastama-
ta tõeasju päewawalgele toodakse ja lehe
siht nendele kaugeltki mitte soowitaw ei ole.
Mis oleks wõimalik õieti Eesti asunikku-
de selgeks teha „Walwe“ sisuga tutwustamisel?
Nad näeksid ainult, et Eesti mitte weel korra-
lagedusse ja üksikute isikute omawoli ja ah-
nitsemise poliitikasse uppunud ei ole, waid et
sealne riigikord kindel ja et leiduwad inime-
sed, kel tahtmist ja julgust on awalikult healt
tõsta. Kihutusabinõuna rohkem soowitawa
mõttes wõiksid nad küll igatahes sada
korda suurema eduga meie parteide ajaki-
randust laiali laotada, kus tihtipealne wäik-
laste parteiliste ja isikliste huwide mõjul
kõige wängem sulesõda lahti peaseb. Tu-
letatagu meele ainult wiimast riigikogu lii-
gete walimiseelset kihutustööd, kus muda-
galoopimine lihtsalt läilaks läks. Ja järg-
mised walimised ei saa wist ka mitte teist
pilti pakkuma. Elame — näeme! !

Siis taheti weel wäljamaalt ostetud len-
nuapparaatide loost kõmulist ja jalust rä-
bawat „suurt nummert“ teha. Pikaajalise
„sussimise“ tagajärjel saadi kord niikau-
gele, et wõidi „proowilendu“ teha. Sõja-
ministri „enese“ käsul tegi siis lennuwäe

ülem „kutsumisi“ ja andis ajakirjanikkudele „seletusi“. Kõik see jant tuletas wäga meele Wene paljukiidetuid „woskresnikuid“. Aegajalt ilmuwad ju nõukogude amefflikus ajakirjanduses kiidulaulud, et seal ja seal selle ja selle wabriku wõi tehase töölisel oma initsiatiivil wabatahtliselt, ilma palgata pühapäiwiti tööd teinud ja ühe weduri ehk midagi muud ära parandanud ja küsitakse siis ikka uhkusega: „kes teeb järele“. Aga seda ei awalda keegi, et ühe weduri „terwendamiseks“ vähemalt kümne teise „haige“ weduri osad said tarwitatud. Kuidas lood meie lennuparaatide „wäikeste remontidega“, sellest sisuliselt teisel. Siinkohal märgime ainult ära, et see „remont“ siiski õige pikka aega tarwitas ja et lennuwäe ülem oma seletustes siiski mitte heaks ei arwanud teatada, kas kõik ostetud 8 aparraati juba sõidukõlbulikud wõi ainult üksainsam ja „kes teeb järel“ ei küsi meie igatahes ka mitte. Taewas hoidku selle õnnetuse eest. Ja kui mõned herrad heaks arwasid peale selle wiiruki suitsetamisega kohe selle loo mahamatmist pidutsema hakata siis jääb see lihtsalt nende eralõbuks.

Siin kohal ei ole wist mitte ilma huwitusega ära märkida, et lennuwäe ülemaks on ikkagi sama herra Steinberg, kelle angedamisest omal ajal juttu tegime ja kel pärast seda jultumust jatkus awalikult seletama tulla, et meie palgatingimistes sellarnased kombinatsioonid täitsa lubatawad olla. Sõjaminister jagab nähtawasti seda arwamist, sest muidu ei istuks mees igatahes mitte enam wastutusrikkal kohal. Ohwitseride korpusel arwatawasti on küll wist teine arwamine, kuid demokraatlise wabariigi sõjawäe kord ei luba neile kaasaraäkimise õigust ka sarnastes asjades mitte. Kõik käib määramise ja ettekirjutuse rada.

Oleme toonud paar üksikasjalist fakti, mis meie „ärawääramiseks“ wälja pingutud on. Tulewik tootab neid kohtu protsesside kõrwal muidugi weelgi suuremal arwul. Et meile igasuguste abinõude wastu töötama hakatakse, teadsime juba ette. See meid põrmugi aga ei kohuta, waid tõendab weelgi kord, et walitud tee õige on ja sihile wiib.

Mitte kuritegewuse paljastamine pole süütegu, waid nende surnukswaikimine ja waka alla peitmine. Wiimane ajajärk on aga wabariigis jäädawalt mõõda, vähemalt „Walwe“ ilmumise ajal. Tahetakse aga tõendada wastupidist, siis tulda waimliste sõjariistadega ja tehtagu seda tõeks, mitte aga ärgu korraldatagu lubamata wõtetega mingisuguseid „mahategemise nädelaid“, mis pealegi weel riigile ka kulu sünnitawad.

KÜSIMUS HARIDUSMINISTEERIUMILE.

Petserimaa Wene algkoolides õpetawad õige mitmed wäljamaalased (Wene emigrandid ja walgekaardi ohwitserid), kuna seaduse järel on õigustatud õpetama ainult E. W. kodanikud.

Ei taha uskuda, et kandidaadid puuduksid E. W. kodanikke seast. Iseäranis kannatawad tööpuudusel Wene soost E. W. kodanikud kesk- ja kõrgema haridusega.

Loodame selle küsimuse juures pikemalt peatada
Asjast huwitatud.

TALLINNA LINNAWALITSUSEST.

Pühadeeelses „Päewalehes“ ilmus teade, et linnawalitsus olla Saksamaalt kahe ja poole miljoni eest Narwa maantee trammi jaoks teise liini roopaid ostnud.

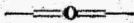
Juba see hind — 1 werst = 1 miljon — näib õige soolane olewat... aga milleks oli neid siis tarwis? Kes wähegi trammi liikumist Narwa maanteel tunneb, teab, et ühe liiniga wäga hästi walmis saab, kui see aga paremini korraldud oleks.

Edasi, — leping tehti Rootsi kroonides, s. o. meile kõige „kasulikumas“ waluutas, millel wiimasel ajal kindel tendents tõusmiseks on.

Seletati, et rennidega roopaid ei olnud wõimalik kuskilt saada, mis pärast ka harilikka raudtee roopaid telliti.

Et niisugused roopad sarnasel tänawal nagu Narwa maantee, kus wankrite ja autode liikumine iseäranis elaw, sündsad oleksid, on liig uskumata. Kindel on, et kui need roopad peale pandud saawad, siis järgmisel suwel kui kõlbmatud nad sealt ära koristatakse.

Kui meie linnawalitsus sarnaseid „oborotisi“ teeb, siis ei jatku tema wäljaminekute katmiseks wististi 250-margalisest isikumaksust
S...i.

TALLINNA „ILU“.

Eemalt waadates pakub Tallinn kahtlemata igäuhele ilusat ja weetlewat waatepilti, iseäranis merepoolt küljest. Kuid kahjuks on nii paljuid tabanud ligemal tutwunemisel suur pettumus: sirgejooneliste keskiaia tornide ja roheliste mäekinkude keskel

leidub suuremalt osalt (väljaarwatud südalinn) ainult maitsetaid ja koguni ajahambast söödnud kastitaolisi puuehitusi. Jääb tunne — looduse poolest rikkalikult ilustud kohta peab alles tulewikus tärkama moodsas stiilis ülesehitatud Eesti pealinn. Laiemas ulatuses võime sellest praegu alles veel unistada. Kuid on asju, mis meie võimupiirides ja mis igatahes peatset teostamist leidma saab. Asi puutub nimelt Tallinna välisesse puhtsusesse, mis väga palju soowida jätab ja mitte Eesti pealinna kohane ei ole. Ajakirjanduses on sellest alatasa juttu olnud, kuid tagajärgi ootame asjata. Küll wõis aga kino andekсандmata lohakusest äraolenewat „pealinna ilu“ publikumile demonstreerida. Osawate pealkirjadega warustud waatepildid said üldise naeru osaliseks, kuid see oli kurb naer meie eneste ja meie walitud meeste saamatuse üle. Meie linnaisad ei ole mitte ainult alalhoidlikud — ei kanna hoolt ainult selle eest, et kurikuulsad Härjapea jõgi, linna sees asunud prügiuniku jne. elanikkudele endiselt nuhtluseks wõiksid olla, waid ollakse ametis selles sihis veel uutegi „wäärtuste“ juuresigitamisega. Nii kerkis südalinnas, ilusama ehituse Krediit panga maja kõrwal otse üle öö ameerikaliku kiirusega, wõimata maitsewaene ja labane kastitaoline ait-ehitus üles, Schnellii tiigi äärele ehitati kwassi putka, Wiru tänawa otsa hakati tapitseerima ärde kuulustustega, milledest lihtsalt häbi mööda liikuda on. Kõik aga leitakse olema kõige paremas korras. Nähtawasti klub tööjõud ja aeg sarnaste linna „ilustamiste“ peale ära ja pole mahti leitud otse hädatarwilikkude uuenduste läbiwiimiseks, millede järel tegelek elu otse kisendab.

Suure lärmi peale jõuti Peeter ta aluselt wiimaks maha sikutada, kuid pole olnud kuulda, et linnawalitsuse ringides oleks ka tõsisemalt päewakorrale wõetud Wabaduseplatsi tulewane ehitamise küsimus.

Wene jumalaputka jätkab aga endiselt rahwarikkas kohas omi elupäewi. Woorimehed liiguwad endistes weneaegsetes wammustes ja tänawatel püsiwad wõimatad nimetused. Oh, need Tallinna tänawad küll! Ükski Wabariigi linn ei suuda sellel alal taga wõistelda. Otse nagu saatuse kiuste on Tallinn pärandanud kaaluwas enamuses wõõramaigulised ja keeleliselt päris haawawad tänawate nimetused. Wõetagu wae-waks ainult lehitseda nimestikku. Toome proowiks wäikse wäljawõtte: Alemanni, Alendri, Balesna, Drowingi, Duglase, Dunkri, Falkspargi, Girgensoni, Gonsiori, Kentmani, Kristentali, Luisentali, Datshi, Epinatjewi, Grigoori, Kasanski, Kompasna, Kulikowi,

Medweeshi, Nikitini, Pawlowi, K. manoowi, Siimeoni, Slabodka, Härjapea jõe, Heeringa, Hobusepea, Israeli, Juurdeweo, Kollane, Schube, Siiwarsi, Söörensi, Tarabella, Wittenhofi, Klaasingi, Petroleumi, Rulkowiuse, Rusowi, Saiakangi, Willardi, Öllepruuti, Nürnbergi j. n. e. Tule taewas appi, ja see peab siis olema iseseiswa Eesti pealinn! Lihtsalt õnnetu inimene, kes kusagilgi Slobotka, Grigori, Alemanni wõi mõnel teisel sarnasel tänawal elama peab. Piinlik lihtsalt adressi anda.

Tule ja werega wõideti wabadus ning iseseiswus, kuid linnaisad pole suutnud wõrdlemisi pika aja jooksul pealinnale rahwuslist wälimust anda. Suur on tõesti meie kodanikkude kannatus ja algastines nende rahwusline tunne, et sarnane olukord üldse aset on tohtinud leida. Ja oleks siis veel tegemist mõnesuguse põhjaliku ja suurte kuludega seotud sammuga. Just wastuoks.

Mäletame, kui kaunis hulga aja eest küsimus kord terawamalt päewakorrale kisti, siis peeti wist lahendamise otstarbel paar koosolekutki ära, kus tarka juttu puhuti „põhimõtetest“, mille järel uute nimede andmisel käia tuleks. Kaugemale ei jõutudki. Oleks igatahes lihtsam ja otstarbekohasem olnud mõne linna algkooli koolijärgsidele see küsimus kirjaliku tööna otsustada anda ja oleksime wõinud olla kindlad, et pealinn tänawad oleksid omanud ruttu eestimaitsemad nimetused. Aga taheti olla wist liig põhjalikud, kuid tagajärg on kurwem kui kurb.

Wenis aeg. Kõik meeletuletused jäeti rahuliku südamega tähelepanemata. Wiimaks nähtawasti tärkas mõnel nupumehel kawal nõu pähe, oma wäsimata „tegewusega“ wabariigi kodanikke üllatada ja lehte lasti proowipääsukesena sensatsiooniline uudis — linna ehitusosakonnal olla kawatsus kõige lähemal ajal Tallinnas Eesti ja Saksa keeltes uued tänawatahwlid üles panna. Oleme kindlad, väga paljudel oli lihtsalt raske uskuda, et sarnane „kawatsuski“ kellelgi tekkida wõis. Kuid et sõnum ümberlökkamist leidnud pole, siis tuleb sellega ikkagi kui tõeasjaga rehkendada ja seisukohta wõtta. Kaht arwamist siin igatahes olla ei wõi. Linnawalitsus ei taha põrmugi awalikule arwamisele wastutulelik olla — nagu kiuste jätakse tänawate ümbernimetamise küsimus päewakorralt ära ja tahetakse ainult uuesti wõõbatud silta ülesse riptada ja Saksakeelt uuesti aukohale upitada. Missugustel motiividel?! Teatawasti on Eesti rahwusliselt väga ühtlane riik, kus eestlased kaaluwas enamuses, teised rahwad kokkuwõttes aga väga wäikse protsendi elanikkude üldar-

wust wälja teewad; muulaste hulgas ei ole aga ükski rahwus teistega wõrreldes iseäranis suures ülekaalus esitud.

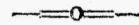
Riigi loomist on wõimaldanud ainult eestlaste waprus ja wisadus. Kõike kokuwõttes wõib meil juttu olla ainult ühest riigikeelest — Eesti keelest. Millega tahab nüüd siis aga Tallinna linnawalitsus põhjendada Saksa keele tarwidust. Kui juba Saksa keelele eesõigus antakse, siis wõiwad ka wene-lased sellekohaste nõudmistega esineda, sest neid on sakslastega wõrreldes igatahes rohkemki. Tegelikult elu nõuded pole seda ime-likku sammu ka sugugi mitte ette kirjutanud. Esiteks oskab kaaluw enamuskaks Eesti keelt ja ka mitte keeleoskajal ei ole raske meeles pidada, et Eesti „täna“ Saksa „Strasse“ on ja õieti on igal wäljamaalasel ükstatkõik kas tänawa nimetuse taga üks ehk teine nimetus seisab, aru saab ta sellest igatahes ühtewiisi, samuti nagu iga mitte soomekeelt rääkija eestlane esimest korda Helsingi sattudes kohe arusaamisele tuleb, mis sõna „katu“ tähendab. Wõi ehk peame arwama, et linnaisad kõiki nimetusi „omal wiisil“ ümbertõlkida tahawad, kõik need „Härjapeajõe“, „Saiakangi“ jne. tänowad, et wäljamaalastele wõimalust anda sügawamat pilku heita meie waimlisesse kultuurisse. Teoreetiliselt ehk küll wäga sümpaatlik mõte, kuid wõetagu siis juba waewaks enne ka eestlaste jaoks „tõlge“ teha, et harilik surelik aimu wõiks saada, mis need saladuslised sõnad „Medweesi“, „Slobotka“, „Epinatjewi“, „Alemani“ jne. ka tähendawad ja neid kergem oleks siis ka meeles pidada. Omadel oleks selleks nagu ikka õigus. Meie walitud isikud ei peaks endid mitte enam tundma mingisuguses Saksa okkupatsiooni aja õhkkonnas, waid rahwuslises waimus töötama, kellele aga ajahammas seda „waimu“ liig palju on luusse ja weresse kaswatanud, teeksid paremini kui loobuksid.

Need read olid kirjutud kui ajalehed selles asjas uuema teate tõid. Nähtawasti awaliku arwamise surwel on üks sammuke lubasid edasi minna ja osaliselt ka tänawate nimesid muuta, umbes kümnekond. See ei rahulda igatahes kedagi. Töö peab põhjalikult tehtama. Arusaamataks jääb pealegi, mikspärast paljud iseäranis inetud tänawanimetused sellest „esialgsest kawatsusest“ wälja on jäetud, kuna wõrdlemisi wiisakamad muutmise alla tuleksid. Uute, kawatsetud nimetuste kohta oleks ka nii mõndagi öelda, kuid see wiiks liig pikale. Märgime ainult ära, et täitsa kõrwale on jäetud meie sõjawägi ja sõjawäelased. Neid wist oleks ikka põhjus küll ka Tallinnal meeles pidada. Mikspärast, näituseks, ei wõiks üht tänawat

ümber nimetada „Kapten Irwe tänowaks“ jne. Wõi ehk peame alles ära ootama uut hädaohtu, mis õpetaks wähekenegi ka oma sõjawäge hindama. Liig ruttu armastatakse meil ikka unustada.

Tahaksime loota, et meilt wiimaks ometi wõimalus ja tarwidus ära wõetakse selle küsimuse kohta weel sõna wõtta ja et linnaisade pikk mõtlemine head wilja kannab. Soowitame igatahes nende „ajalooliste nimetuste“ küljes mitte nii wäga rippuda, sest iga nimetus on teatud mõttes ajalooline. Meil pole aga mingit põhjust neist kiinni pidada; siis peaksime wast ehk ka „estläudskaja gubernija“ uuesti tarwitusele wõtma

Tallinnlane.

WAIKE JANT WABARIIGI LIPU ASJUS.

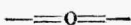
Eesti traditsioonilise sini-must-walge lippu, millega seotud meie rahwusline ärkamise aeg ja kangelaselik wabaduse sõda ähwardas wiimase ajal hädaoht. Nimelt tõsteti mõnede ringkondade poolt suure kisa ja käraga üles lipu muutmise tarwiduse küsimus. Põhjendati seda sellega, et seni-ne rahwusline lipp merel mitte küllalt praktiline pole, kuna sinine ja must wärw kaugele waadatuna ühte sulawad, mille läbi lipp raskesti äratuntaw ja eksitused wõimaldatud. Asi leidis tähelpanu ka meie walitewates ringides ja lipu asi ulatas otsaga Riigikogusse.

Awalik arwamine kaldus senise lipu allesjätmise poole.

Olime mõne päewa eest wäga üllatud ajalehtedest lugedes, et merejõudude staabi korraldusel toimepandud sõjalaewade proowisõidul Baltiiski lähedal kahe selleks otsarbeks wäljasõitwa laewa läbi ka senise ja kawatsetawa uue Eesti lipu (wärwid teises järjekorras) äratundmist demonstreeritud; lipud olnud täitsa ühesuurused ja kõik (kaasa sõitsid tulewased lõpulikud otsustajad Riigikogu liikmed) leidnud, et uus kawatus kaugele paremini äratuntaw. Täiskas juba nii wäga paljudel kartus senise lipu saatuse üle. Kuid õnneks selgus weel Riigikogu koosolekuks, et „ühesuurused“ lipud siiski mõõtude järele nii ühesuurused pole olnudki, waid projekteeritaw lipu kawa terwenisti paar jalga pikem.

Mõistatuslik lugu, kes tahtis ja mida tahti selle „fokusega“ kätte saada. Tahetakse ehk öelda — eksitus! Sarnasel juhtumisel igatahes küll wäga ja wäga andeks-

andmata eksitus! Merejõudude staab wõtab oma peale algatuse lippusid „demonstreerida“, kutsub kõrgema wõimu kandjad otsustajateks ja ei wõta waewaks waremalt andmeidki kontrollleerida. Ja oleks see weel mõni kaelamurdew ülesanne olnud. On lihtsalt raske seda oletust uskuda. Jääb üle — sihilikkus! Riigikogu kõnetoolilt igatahes libises üle kellegi huulte raske sõna „pettus“. Sel korral oleks lugu ehk weelgi kaugelt kurwem. Meie rahwuslise ja riiklise iseolemise sümboli on katsutud kawalal teel käest kiskuda. Mis öeldakse niisuguse teguwiisi kohta teiste rahwaste juures. Meil minnakse muidugi sellest tähelepannematalt mööda.

KUIDAS KINDRAL TÖNISSON WABADUSE RISTE JAGAS.

Meie wabaduse ristide wäljajagamisest on nii mõndagi kirjutud. Tahame siin juures weel ühe nähtuse juures peatada, mis ka wäga iseloomustaw on.

Waherahu ajal hakkas kindral Tõnisson Naroowa jõe taga olewa metsaga hangeldama. Et diwiisi kontrollöör selles asjas takistajaks olla wõis, katsus k. Tõnisson teda oma laagri meelitada, mis ka hiilgawalt korraläks.

See oli herra E. Grossberger, kes enne seda ialgi sõjawäes teeninud polnud. Kindral Tõnisson nimetas teda staabi käskudetäitjaks ohwitseriks (nagu oleks sel ajal ohwitseridest puudus) ja määras teda mõisawalitsejaks.

Ametis (kui staabi käskudetäitjat ohwitseri) hra Grossbergeri keegi ei näinud, kuid kõik teadsid, et G. Narowa taga metsa laastab.

Kuulus Smolka mets sajaaastaste puudega laastati sedamoodi tühjaks ja palgid Koltshanowite laua tehasse ära müüdüd.

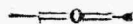
Õredam mets tehti puudeks ja aia teiwasteks, mis kindral Tõnissoni isikliku käsu peale kroonu hobustega Narwa toimetati ja sealt riigi kulul Jõhwi saadeti, kust kõik see kraam k. Tõnissoni mõisa woolas.

Niisuguse „ennastsalgawa“ töö eest sai G. kindral Tõnissoni poolt autasule ette pandud ja . . . Grossberger sai ka wabaduse risti „wahwuse eest“ ühes sellega ka tasuta maad.

Kui ehk ei usuta, siis lugege sõjaministri päewakäsku nr. 508 — 1921. a.

Mis tundega sarnane herra wabaduse risti kannab, on meil muidugi teadmata, kuid wabaduse risti enese nimel peame niisugust teguwiisi alatuks tembeldama.

K.

WABARIIGI LENNUWÄE OHWITSERIDE HILISEMATEST WÄGITÖÖDEST.

Wiimasel ajal, kus lennuwäe ülema ning tema wägewa eestkostja poolt ajakirjanikudele „uutel“ ennenägemata „Daani“ apparatidel lõbulendude korraldamise tõttu mõned ajalehed seda asutust küllalt kõrgeks ei jõua kiita, näib lennuwäe ülemuse ülewälpidamine õige wäljakutsuwaks muutunud olewat. Mis jaoks herradel Steinbergil ja kompaniil sarnasi loorberisi waja oli, on arusaadaw, kui arwesse wõtta, et seal asjade seisukord päewpäewalt kurwemaks kujuneb. Õige lühikese aja kestusel meil olemasolewatest weelennuaparaatidest kahte paremat eksemplaari puruks ajades (kahju kindlasti mitmemiljoniline), nõudis wiimane juhtumine ka inimese elu. Ei ole kahtlust, et see ohwer ka toomata oleks wõinud jääda, kui siingi ennasl mitmekordne hoolimatus jälle poleks ilmutanud.

See kurb sündmus muidugi lennuwäe „kangelasi“ kuigi palju ei eksitanud; mis neid aga uutele järjekorralistele wägitugeledele ajas, oli asjaolu, et ohwri matused ilma suurema wälispidise hiilguseta pidid kujunema. Nimelt olid matuse tseremoniaalse külje eest hoolitsejad õndsas arwamisel, et matustele wäljakuulunud ajaks sõjaministeriumi orkester mängima ilmub (wiimasele ei ole aga selleks mingit korraldust tehtud). Selle asemel, et weel wiimasel silmapilgul saadud merewäe orkestriga leppida, tulid aga lennuwäe ohwitserid herrad Steinbergi, Fischeri ja teiste wägimeestega eesotsas suurepäralise mõtte peale — sõjaministeriumi orkestri juhatajale matustele mitteilmumise eest „kättemaksta“.

Järgmisel õhtul ilmusid hrad „lendurid“ umbes kahekümne mehelises salgas mädamunade potiga Harjuwärawa mäele, kus sõjaministeriumi orkester kontserti andis. Igawene õpilane herra „lendur“ Fischer, tarwitas aga juhtumist, et oma wägewusega ilma imestama panna: ta lasi ennast „lahingu“ platsile kroonu mototsikletil sõidutada!

Weel polnud mäng lõppenud, orkestri juhataja hra Reeder täitis oma kohuseid, kui ohwitseri mundrites herrad oma „kingitus“ ruttasid äraandma, enda esitajat teatada lastes, et „kingitus“ lennuwäe ohwitseride

kogu poolt on. Mäng sai katkestud ja omalt kolialt lahkuwat orkestri juhatajat saatis lennuwäe ohwitseride mädamuna rahe ning toores sõim. Pandi tähele kuidas üks wägi-mees oma jultunud tegu kordasaates selle tagajärgede üle kurtis, sõnades: „Kurat, mööda läks! — lähene järel lööme tal kuradil näo sisse!“...

Kui kaugele meie sõjaninisteeriumi „au ja uhkus“ degenerereerunud, seda wõis seltskond 10. juunil oma silmaga näha. Awalik arwamine on lennuwäe ohwitseride „kangelase teo“ huligaansuseks tunnistanud ja ootab, et selle korraldajad wääriliselt karistataks. Kes aga tänapäewani ohwitseri mundert kannawad ja sinise piloti mütsiga endiselt awalikkudel paikadel „sõjawäe leandurisi“ mängiwad, on herrad Steinberg, Fischer, Pette ja teised tuntud wägimehed.

J. J.

WEEL NARWA KARANTIINIST.

Lugedes „Walwes“ nr. 24. ilmunud kirjutükki „Narwa karantiinist“ tuli elawalt meelde kõik mis omal ajal seal wiibimise puul üleelatud sai.

9. detsembril m. a. kogusid Eestisse sõitjad ennast Petrogradi Warschawi waksali juures olewa barakki, et weel samal päewal edasi sõita. Kuid läks see päew, öö, teine päew ja öö mööda, ilma et oleks wagunisi antud.

Meid oli lastega kokku umbes 600 inimest, kes kütmata barakis talwe ajal ootama pidime. Paljudel lõppes toit otsa, sest opteerimise komisjonis sai öeldud, et sõit üle 3—4 päewa ei kesta.

Et ootamisel lõppu näha ei olnud, siis otsustati pöörata meie opteerimise komisjoni poole, kelle poolt meie ärasõiduks wist mingit korraldust tehtud ei olnud.

Lõpuks, kolmanda päewa õhtul, saadi niikaugele, et wagunitesse saime mahatud.

Kuidas meie teel päewade wiisi seisime, ise puid wedurile laadisime ja teed puhastasime, sellest ma ei räägi, sest see sündis weel Wenemaal.

Jamburis tuli oodata weel mõni päew, enne kui Wene piiriwalwe meie kraami läbi otsis, kus juures ikka ei unustatud tähendamata jätta, et arwate wist, et teid seal walge saiadega wastu wõetakse, ootke aga, küll teie seal weel näete.

Lõpuks tuli see igatsetud päew, kus meie rong Eesti poole wäärema hakkas. Narwa jõudes esimest sisseastunud Eesti ametnikku

wõeti niisuguse hurraga wastu, mis teda wist küll kokkuma pani.

Mahutati karantiini. Hakati naisi ja lapsi sauna saatma. Pikas koridoris näikse keegi noormees pruunis ülikonnas käimas, kellelt muud ei kuule kui: „Mis teie seal weel wahite, pole siin midagi rääkimist ja seletamist, ega teie sowjeti maal pole, kasige juba ruttem“ j. n. e.

Sarnane ümberkäimine tuli päris ootamata, kuid pärast harjusime ära.

Pesu wõeti ära desinfektseerimiseks. Saunast wäljatunud naistele jagas pesu wälja mitte naisterahwas waid mees-sanitaar karantiini ülema otsekohese järelwaatuse all, kes peaaegu iga wähegi noorema naisterahwa poliitilist ustawust kättega uuris, seal juures wastawaid märkusi tehes, nagu: „pole teid nii nälgitud kui kaebate“, „oh kui kondiline“, „üsnä ümargune tots“ j. n. e. Kui keegi sarnase ümberkäimise wastu protesteerida julgus, siis hüüdis karantiini ülem: „Pole siin midagi wastu rääkida, meil peab tegema mis kästakse, muidu lähete tagasi Wenemaale.“

Tahtmata tulid Wene piiriwalwurite sõnad meele. Karantiinis oli ka n. n. punaseristi pood, kus toiduwained tuntawalt kallimad olid kui linnas, — wõi naela wahe — 15—20 marka, suhkur 5—8 marka jne.

Jõulu kättejõudmisel tekkis ühel herral hea mõte odawat puhwetit asutada. Raha sai optantide käest korjatud, kuid hinnad olid samasugused, kui ülewaltähendatud punaseristi poes, wahel weel kallimadki.

Pühade laupäewal oli ülemus nii heas tujus, et proudade pärast meestega löömaks läks.

Ei jäänud ka optandid ilma lõbuta, — köögis riulitel oli üles ehitud suur patarei hapnema pandud piima klaase (optantide rahaga ostetud), kus nad wist siiani hapnesid, sest meist jääwad nad edasi hapnema.

Produktid said ilma kaalumata wälja antud, peale leiwa, mis kaalutud sai.

Ei saa weel tähendamata jätta, et need preilid ja proudad, kes karantiini ülema meele järel olid, ka ühe ehk kahe jaoks üksikud toad said, kuna emad rinnalastega poolteist päewa oma pakkide juures mööda saatsid.

Üks rohkem energiline gruppe, nähes et palwed ei aita, kolis omal initsiatiivil ühte tuppa, kuid said niisuguse märkuse osaliseks: „pidage meeles, et see ei ole ainult terwisline karantiin, waid ka ka poliitiline“, kusjuures neid weel üleaja karantiinis kinni lubati lioida.

„Walwest“ lugesin, et waesemad optandid korkisid korjasid üks penn tüki eest, minu aeg seda enam ei olnud, kuid siis pesid waesemad ja wanemad optandid pesu ja koorisid sõduritele kartulid, ilma et keegi selle eest pennigi oleks saanud, ehk küll igatüki oma kaheksasada marka ära maksnud oli.

Peab karantiini ülemale ikkagi au andma, sest oma ametikohuste täitmisel oli ta wäga täpisealine.

Kui enne ärasõitu optandid arsti poolt läbi waadati ja kord naisterahwaste kätte jõudis, siis oli karantiini ülem minuti peal seal ja ei wäsinud arsti minuti peal aitamast.

Kõigi selle peale waatamata oli nii minu kui ka terve eshelooni arwamine, et rekordi löi oma ümberkäimises optantidega tooruse ja isemeelsuse poolest siiski karantiini ülema abi hra Z.

Nüüd pool aastat wabariigi pinnal elades on need tundmused oma terawuse kaotanud, kuid omalajal maksid nad nii mõndagi pisarat.

Naisoptant.

KROONIKA.

Weel polkownik Rotbergi hobusest.

„Walwes“ nr. 24 awaldatud artiklite kohta, l-se diwiisi intendantuuri kuritarwitustest ja kah kangelased, leiab polkownik Rotberg, et teda olla sihilikult laimatud, mispärast ta ka „Walwe“ toimetuse kohtulikule wastutusele wõtnud (Waba Maa nr. 136.).

Polkownik Rotberg seletab, et tema olla sõjasaagina saadud hobuse seaduslikul teel omandanud. Missugune see seaduslik tee oli, selle jätab polkownik Rotberg targu ütlemata. Edasi põhjendab polk. Rotberg ennast Sõjawägede Ülemjuhataja päewakäsu peale, mille alusel polk. Rotbergi hobune oli õigustatud kroonu toitu saama.

Meie teada oli see lubatud kuni 20. aprillini 1920. aastani, kuna polkownik Rotberg hobuse kätte sai ainult 31. detsembril 1920. aastal, mille üle ka temalt allkiri on.

Kuidas siis selle ajaga on?

S . . . i

Kas lohakus wõi saamatus.

Makswate määruste järel saawad kooliõpilased, kes suwiseks puhkeajaks kodu sõidawad, raudteel 50% hinnaalandust. Selleks peab kooli poolt wastaw tunnistus wäljaantama.

Üks meie päälinna algkool (VIII.) warus-

tas ka omi õpilasi wastawa tunnistusega, mis järgmiselt käib:

Tunnistus nr.

Wäljaantud (nimi) Tallinna VIII. linna algkooli juhatause poolt suwisel kooliwaheajal Tallinnast jaamani ja tagasi sõiduks 50% alan-

datud hinnaga.
Maksew 2. juunist kuni 1. septembrini 1922. a.

Koolijuhataja (allkiri).

(pitser.)

Niisuguse tunnistusega warustud ruttawad õpilased, kes jala, kes woorimehega jaama, et kodu sõita.

Kuid siin tabab neid üllatus, sest piletimüüja seletab rahulikult, et niisugune dokument ei kõlba, et õige dokument peab olema 3 löikega, üks sinna-, teine tagasisõiduks ja kolmas pileti asemel.

Kellel oli wõimalik, maksis terve pileti raha ja sõitis minema, kellel ei olnud — wõttis kompsud selga ja läks tagasi.

Meie ei tõi kunagi unustada, et suur osa õpilastest maalt pärit on, kelle elukohad jaamast tihti kümne werstade peale ulatawad. Loomulik, et neil hõbune wastas on. Mis peab aga õpilase süda ütlemata, kes teab, et hõbune on wastu saadetud ja asjata kallist tööaega raiskab, kuna siit wäljasõita ei saa temast mitte ärarippuwatel põhjustel.

Kui kooli poolt wäljaantud tunnistus ametliku pitseriga midagi ei maksa, siis oleks pidanud koolid juba warakult wastawad kontsraamatud muretsema, kui aga nad makswateks loetakse, siis miks teeb raudteewalitsus takistusi? Öppur.

KIRJAD TOIMETUSELE.

I.

Nagu teil teada, ilmusid Tallinna päewalehtedes „jalustrabawad“ kirjutused lennumasinatate proowilendude üle. Paistab wälja, nagu oleks sõjaminister „Walwe“ 16. numbris ilmunud küsimuse peale üht „soolast“ wastust tahtnud anda, ning kõiki seda, mis „Walwes“ kirjutud oli, „uperkuuti“ wisata. Wõib olla, et see „suurtel herradel“, nende eneste arwates ka õnnestas, ning nad nüüd jälle rahulikult magada wõiwad, kuid minul ja mitmel teisel „Walwe“ lugejal (kellega minul juhus on olnud selle asja üle rääkida), ajasid need kirjutused tõesti pea segamini. Kas tõesti pealinna herrad nii madalalt E. W. kodanikka hindawad, et lubawad enestel üksipuha mida kirjutada. Pidagu need isandad meefes, et wabariigi kodanik ikkagi ise ka natuke mõtelda jak-

sab ja mitte iga kirjutuse peale, mis temale ette antakse, „jah“ ja „amen“ ei ütle.

„Walwe“ kirjutab 7. aprillil, et ostetud aeroplaanid wanad olla, millede puuosad koigest läbi aetud ja mootorid roostetanud, nii et alles pika töö järel need alles enam-wähem „korda“ on seatud, kuid proowilennud alles tegemata olla. Seda teadet tahetakse nüüd järgmise õiendusega ümber lükata: „kaheksast ostetud aeroplaanist on 5 juba kokku seatud ja kolmel lennukil neist on juba sõitused tehtud.“ Nii siis kaks ja pool kuud peale „Walwe“ ilmunud kirjutust teatatakse kahjurõõmus, et aeroplaanid selle pika töö järel weel mitte „korda“ ei ole seatud, waid nendest ainult kolme lennukiga niikaugele on jõutud, et nendel lendusi ette wõtta wõiks.

Siis hinna kohta. Mina ei leia „Walwe“ mitte seda kohta kus kirjutud oleks et 8 aeroplaani eest 8 miljoni oleks maksetud, wõi kulutatud. Kui aga nende andmete järel, mis lennuwäe ülem ajakirjanikkudele andis, tahaks wälja rehkendada, kui kalliks üks aeroplaan E. W. maksma läks, siis ei oska seda küll keegi.

Kas ei wõiks austud „Walwe“ toimetust nii lahke olla ja järgmises numbris teatada, (kui temal selleks andmed on):

1) Millal jõudsid ostetud aeroplaanid Tallinna?

2) Kas on need aeroplaanid mõne asjatundjate komisjoni poolt juba wastu wõetud ja missuguse otsuse komisjon nende aeroplaanide kohta on annud, wõi pidid see „demonstratsioon“, mis wist 13. juunil s. a. ajakirjanikkudele toime pandi, aeroplaanide wastuwõtmist tähendama?

Et see mitte minu isiklik uudishimu ei ole, niisuguste küsimustega austud „Walwe“ toimetust tülitama tulla, waid paljude „Walwe“ lugejate soow, siis julgen küll loota, et toimetust sellele lahkelt wastu tuleb

Kõige suurema austusega

17. juunil 1922.

Aadu Ubin.

II

Olen meie sadama tehastes ligi 40 aastat ära teeninud ja kõiki oma kohuseid äärmiselt korraldult täitnud, mida tõendawad sadama tehaste juhatajate poolt antud tunnistused.

„Wabadussõja ajal näitas is. M. iseäralist usinust üles, kuna tema ilma abiliseta

töid juhatas“ — nii kõlab wäljawõte ühest minule antud tunnistusest.

Nüüd rahuajal leitakse, et mina olen ülearune ja lastakse lahti kähenedalist palka eefemakstes.

Sündis see „koosseisu vähendamise tõttu“. Selle wastu ei saaks midagi waielda, kuid miks siis minu koha peale sai määratud isik, kes sadama tehastes ainult kolm aastat tegew olnud — jääb mulle arusaamatuks.

Pöörasin selles asjas kaubandus-tööstus-ministeeriumi poole, kuid asjata ootan kuu aega mingit wastust.

Selle peale läksin ise hra ministri jutule, kes ka wastawa korralduse teha lubas.

Pöörates sadama tehaste direktori poole sain wastuse, et soowi korral wõin käskjala koha saada.

Suuresõja ja wabadussõja ajal, kus minu juhata da sadanded tööliised olid, leiti mind heaks tööjõuks, nüüd, kus mõnikümmeend töölist järel jäänud, pakutakse käskjala kohta.

Milllega seda küll seletada tuleb?

H. M.

III.

1916. a. käskisid Wene wõimud kindluse piirkonnas kõik kiwi aiad maha lõhkuda.

Nende seas oli ka keegi T. Kuusepuu, kes ka oma kiwiaia maha lõhkus ja kiwa müüma hakkas. Mõõdunud aasta nowembrikuul ostsingi ka mina Kuusepuu käest umbes 20 silda kiwa, et neid Tallinna linnawalitsusele ära anda.

Kui wäljawedamisele asuti, teatas korraga teedeministeeriumi esitaja Alisok, et kiwid teedeministeeriumi omad olla.

Pöörasin linnawalitsuse poole palwega asja selgitada, kuid mitmekordse järelepärimise peale saadi ikkagi üks wastus — et juurdlus on käimas.

Kui ma hiljuti isiklikult teedeministeeriumi läksingi ja is. Alisok'i poole pöörasingi, sain järgmise üllatawa wastuse: „Juurdlus wõib ka seitse (7) aastat kesta, mispärast ka ootama peate.“

Kui teised isikud 50 silda riigi kruusa maanteelt ära wiiwad ja seda Lutheri wabrikule ära müüwad, siis meie teedeministeeriumi esitajad ei kõssagi, kui aga oma kiwa müüma hakkad, siis wõid seitse aastat oodata, enne kui õiget otsa kätte saad.

Kus on siin õigus?

K. T.

Wastutaw toimetaja M. WAARMANN. — Wäljaandja „EESTI WALWE LIIT“.

A.-S. „Ühisela“ trükk, Tallinnas.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOJU
AR